ΓΙΟΥΑΝΗ ΑΧΟ

Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Ὑπηρετούσανε κ' οἱ δυὸ στὸ παπαδικό, αὐτὸς δοῦλος καὶ κείνη δοῦλα. Αὐτὸς πήγαινε μὲ τἄλογο, κείνη εἶταν ἀπασχολημένη μὲ τὶς δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ. Τὶς ὧρες τῆς ἀνάπαυσης, καθισμένοι κ' οἱ δυὸ στὴ γωνιά τους στὸ τραπέζι, ἀνταλλάζανε κάπου κάπου κανένα ἀστεῖο λόγο, μὰ τὶς πιότερες φορὲς τσακωνόντουσαν. Οἱ κύριοι πιστεύανε πὼς εἶταν ὅλως διόλου ἀμόνοιαστα δουλικὰ καὶ λέγανε πὼς κάνουν σὰν τὸ σκύλο μὲ τὴ γάτα.

Μὰ μὲ τὸν καιρό, πηγαίνοντας στὸ ψάρεμα, μαζεύοντας χόρτα μαζὶ καὶ δουλεύοντας μαζὶ στὸ θερισμὸ τὸ χωράφι, ὡρίμασε μέσα τους ἡ ἰδέα, νὰ φτιάξουν κι' αὐτοὶ ἕνα δικό τους σπίτι. Πέρα μακριὰ στὴν ἐρημιὰ διαλέξανε μιὰ θέση ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ χτιστῇ τὸ σπίτι καὶ μάλιστα κοντὰ σ' ἕνα βάλτο. Ἐκεῖ βρίσκουνταν ἀρκετὸ δασωμένο μέρος ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ καλλιεργηθῇ καὶ νὰ σπαρθῇ. Ἕνα μακρὺ κομμάτι, ποὺχανε κεῖ φυτρώσει σκληθρα, θὰ μποροῦσε νὰ μεταβληθῇ σὲ χωράφι, κι ἕνα λιβάδι ποὺ ἁπλώνονταν κι' ἀπὸ τὶς δυὸ ὄχτες τοῦ μικροῦ ποταμοῦ νὰ γίνῃ κατάλληλο γιὰ καλλιέργεια. Μονάχα νὰ στέκονταν βολετὸ νὰ χτιστῇ τὸ σπίτι! Μὰ ὁ μισός τους εἶταν μικρὸς γιὰ νὰ μπορέσουνε νὰ κάνουν μ' αὐτόνε δικό τους σπίτι· θἄπρεπε νἄχουνε τοὐλάχιστο ἕνα ἄλογο καὶ μιὰ γελάδα. Κι' αὐτὸς ὁ λόγος παράτεινε τὸ γάμο τους. Μὰ ὅσο περνούσανε τὰ χρόνια ὁ δεσμός τους γίνονταν στενώτερος κ' οἱ ἐλπίδες τους γιὰ τὸ μέλλον πληθαίνανε μέρα μὲ τὴ μέρα. Στὶς λεύτερες ὧρες τους λογαριάζανε πόσες οἰκονομίες εἶχανε κάνει ἀπὸ τὸ μισό τους καὶ πόσο θἄπρεπε νὰ δουλέψουν ἀκόμα ὡς ποὺ νὰ μαζέψουνε τὸ ἀπαραίτητο ἀναγκαῖο ποσό. Κανεὶς δὲν ὑποψιάζονταν πὼς σιγὰ σιγὰ μὲς στὴν ψυχὴ τοῦ δούλου καὶ τῆς δούλας ξύπνησε ἕνας θερμὸς πόθος γιὰ ἐλευθερίας καὶ μιὰ φλογερὴ ἀξίωση γιὰ μιὰ ζωὴ ἀνεξάρτητη. Εἶταν κ' οἱ δυὸ τόσο καλά, ζούσαν ἤσυχα ἀφρόντιστα στὸ παπαδικό, παίρνανε καλὸ μισθό, τὰ ξεχωριστά τους ἔξοδα κ.λ.π. Ἡ δικιά τους λαχτάρα κόρωνε γιὰ τὴν ἐρημιά.

Ὅλοι προσπαθούσανε νὰ τοὺς ἀποτρέψουνε, ὡς ποὺ ἕνα καλοκαίρι ἀρνιόντουσαν κ' οἱ δυὸ ν' ἀναλάβουν πάλι ὑπηρεσία στὸ παπαδικό. «Ἐκεῖ ὄξω ἡ παγωνιὰ μανίζει καὶ σεῖς θὰ φορτωθῆτε μὲ χρέη. Ἡ φαμελιὰ πληθαίνει καὶ ζητιάνοι—θεέ μου φώτισέ τους—ὑπάρχουνε πολλοὶ ὡς τὴν ὥρα δῶ πέρα». Μ' αὐτοὶ τἄχανε πέντε χρόνια σκεφτῇ καὶ λογαριάσει καὶ ἡ ἀπόφασή τους εἶταν ἀμετάκλητη. Ὁ παπὰς βρέθηκε στὴν ἀνάγκη νὰ δεχτῇ καὶ τὸ φθινόπωρο ποὺ ἦρθε ἀπομακρυνόντουσαν ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία.

Τὸν ἐρχόμενο χειμώνα κατοικούσανε ἀκόμα στὸ χωριό. Ὁ Γουλιάμος ἔκανε μαραγκοδουλειὲς στὸ σπίτι του καὶ πότε πότε δούλευε μὲ τὸ μεροκάματο στὸ παπαδικό. Ἡ Ἄννα ἔπλεκε καὶ βοηθοῦσε τὴν κυρία στὸ ράψιμο.

Ὁ γάμος ἔγινε τὸν ἄλλο χρόνο τῆς Πεντηκοστῆς. Τὰ ἔξοδά τους τὰ κάνανε τ' ἀφεντικὰ ποὺχανε τόσα χρόνια κι' ὁ ἴδιος ὁ παπὰς στεφάνωσε τοὺς παλιοὺς ὑπηρέτες του στὴ μεγάλη σάλα τοῦ παπαδικοῦ. Ὅταν ὅμως τὸ νέο ἀντρόγυνο ἀποχωρίστηκε ἀπὸ κεῖ κι' ὁ παπὰς τὄβλεπε πίσω ἀπὸ τὰ τζάμια τοῦ παραθύρου ν' ἀπομακρύνεται κάτω στὸ δρόμο, κούνησε συλλογισμένος τὸ κεφάλι του κ' εἶπε. «Ἂς προσπαθήσουν οἱ νέοι αὐτοὶ ἄνθρωποι, μὰ δὲν καλλιεργιέται ποτὲ μιὰ ἀγριοερημιὰ μὲ τὰ κεφάλαια ἑνὸς δούλου καὶ μιᾶς δούλας.»

Ὁ παπὰς εἶχε δίκιο βέβαια, μὰ δὲν καλλιεργηθήκανε πάλι καὶ λίγες ἐρημιὲς τῆς Φιλλαντίας μὲ τέτοια κεφάλαια.

Ἐμεῖς, τὰ παιδιὰ τοῦ παπαδικοῦ, συνοδέψαμε τοὺς φίλους ποὔχαμε τόσα χρόνια ὡς τὸ καινούριο τους σπίτι. Τὴ μεγάλη καλοκαιριάτικη μέρα πλανιόμαστε ἀνάμεσα στὸ πράσινο δάσος καὶ τὴ νύχτα χορέψαμε στὴν καινούρια κάμαρα. Τὰ σανίδια στὸ πάτωμα δὲν εἶχανε ἀκόμα προορμοστῇ καλὰ τὸ ἕνα μὲ τἄλλο καὶ τ' ἀπριόνιστα δοκάρια ἐξείχανε στὶς γωνιὲς ἀκανόνιστα. Τὸ χωράφι ποὺ εἶχε μόλις λίγο πρὶν χαραχτῇ, εἶταν ἀκόμα ἀδούλευτο, μὰ στὶς λοφοπλαγιὲς πρασίνιζε κι' ὅλας ἡ βρίζα ἀνάμεσα σ' ἀρειὰ κλαδιὰ δέντρων. Ἡ νέα γυναίκα ἄναψε μιὰ φωτιὰ στο σκαμένο χωράφι κι' ἄρμεξε γιὰ πρώτη φορὰ τὴ γελάδα της. Καθόμαστε πάνω σὲ μιὰ πέτρα, ὁ Γουλιάμος καὶ γὼ, καὶ τὴν παρατηρούσαμε ποὺ δούλευε, φορώντας ἀκόμα τὸ νυφιάτικο φόρεμά της, στὸ θαμπὸ φῶς τοῦ δειλινοῦ ἥλιου.

Δὲν εἶχε καμμιὰ ἀμφιβολία πὼς θὰ εὐδοκιμοῦσε. «Μόνο νὰ μείνουμε γεροὶ καὶ νὰ μὴν ἔρθῃ ἡ παγωνιά». Καὶ ὑποπτευόμενος τί σκεφτόμουν πρόσθετε: «Λὲ σοι λέω, ὁ βάλτος εἶνε μιὰ παγοφωλιὰ μὰ ὅποιος δουλεύει μ' ἐπιμέλεια καὶ ξεκαθαρίζει ὁλοένα καὶ πιότερο τὸ δάσος καὶ κάνει τόπο στὸν ἥλιο. . Ἀκόμα τὸ νοιώθει κ' ανεὶς ποὺ κάνει κρύο τὸ βράδυ, μὰ ἔλα πάλι τὸ ἐρχόμενο καλοκαίρι καὶ θὰ δῇς!»

Τὸ καλοκαῖρι ποὺ ἦρθε δὲν πῆγα κι' οὔτε τὸ παράλλο. Πρέπει νὰ ὁμολογήσω πὼς εἶχα ξεχάσει καὶ τοὺς δυό. Μιὰ φορὰ ποὺ ἤμουν στὸ σπίτι ρώτησα τί κάνουν. «Βρεθήκανε στὴν ἀνάγκη νὰ κάνουνε χρέη», ἀπάντησε ὁ πατέρας μου, καὶ «ἡ ὑγεία τῆς Ἄννας πηγαίνει ἄσχημα», πρόστεσε ἡ μητέρα μου.

★

Περάσανε ἀρκετὰ χρόνια. Ἔγινα φοιτητὴς καὶ τὸ καλοκαίρι ἔμενα στὴν ἐξοχὴ, ποὺ πήγαινα κυνήγι στὰ χωράφια μὲ τὸ τουφέκι καὶ τὸ σκύλο μου.

Μιὰ συννεφιασμένη μέρα τοῦ Ὀχτώβρη, τριγυρίζοντας μέσα στὸ δάσος, ἔφτασα σ' ἕνα στενὸ μονοπάτι, ποὺ μοῦ φάνηκε σὰ γνώριμο. Ἄρχισε νὰ βρέχῃ. Ὁ σκύλος προπορευόνταν ὀκνὸς στὸ δρόμο. Ξάφνου ἄρχισε νὰ μουγγρίζῃ κ' ὕστερα νὰ γαυγίζῃ δυνατά. Μπροστά μας ἀκούγονταν περπάτημα ἀλόγου καὶ σὲ λίγο φάνηκε καὶ τἄλογο σ' ἕνα ὕψωμα τοῦ δρόμου. Εἶταν ζεμένο ἀνάμεσα σὲ δυὸ χοντρὰ ραβδιά, ποὺ οἱ ἄκρες τους σερνόντουσαν στὴ γῆ. Σταυρωτὰ πάνω στὰ ραβδιὰ εἶτανε στερεωμένο ἕνα κασόνι. Ἀπὸ πίσω ἀκολουθοῦσε ὁ Γουλιάμος σὰν τὸ ζευγὰ πίσω ἀπὸ τ' ἀλέτρι του. Ἔκανε μεγάλο κόπο γιὰ νὰ μπορῇ νὰ βαστᾶ τὸ φορτίο σ' ἰσορροπία.

Φαίνονταν συντριμένος. Τὰ μάγουλά του εἶταν χλωμὰ, τὰ μάτια του θολὰ καὶ δίχως λάμψη.

Μόνο σὰν ἄκουσε τὄνομά μου μπόρεσε νὰ μ' ἀναγνωρίσῃ.

«Τί ἔχεις λοιπὸν μὲς στὸ κασόνι;»

«Τὴν πεθαμένη γυναίκα μου», εἶτανε ἡ ἀπάντησή του.

«Πεθαμένη!»

«Ναὶ, πέθανε.»

Ὕστερα ἀπὸ πολλὰ ρωτήματα ἔμαθα τὴ μαύρη καὶ προβλεπόμενη μοίρα τῶν δυό τους: Παγωνιὰ, χρέη, πολλὰ παιδιὰ, ἡ γυναίκα ἀπὸ ὑπερβολικὴ κόπωση ἀρρώστησε καὶ πέθανε. Τώρα ἔπρεπε νὰ τὴν πάῃ στὸν τάφο, μὰ ὁ δρόμος εἶταν κακός. Μόνο νὰ βαστοῦσε τὸ κασόνι ὡς ποὺ νὰ πήγαινε στὸ κοιμητήρι. Τραβοῦσε τὰ χαλινάρια, γιατί τὸ ἄλογο τέντωνε τὸ λαιμό του πέρα ἀπὸ τὰ πλάγια τοῦ δρόμου, ζητώντας ἀνάμεσα στὶς μαραμένες φυλλωσιὲς λίγη πρασινάδα. «Ὄου... !»

Ἤθελε νὰ συχάσῃ τὴν πείνα του, βρίσκονταν κι' αὐτὸ στὴν ἴδια ἄθλια κατάσταση ποὺ βρίσκονταν κι' ὁ ἄντρας, ποὖμοιαζε σὰ σκελετός.

Ὁ Γουλιάμος μ' ἀποχαιρέτησε χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια του ἀπὸ τὸ κανόνι. Ἐξακολούθησε τὸ δρόμο του. Τὰ ραβδιὰ χαράζανε δυὸ παράλληλα αὐλάκια πάνω στὸν ἀμμώδικο δρόμο.

Πῆγα ἀπὸ τὴν ἀντίθετη διεύθυνση κ' ἔφτασα σ' ἕνα νερόλακκο, ποὺ κάποιος εἶχε ἀρχίσει νὰ φτιάχνῃ ἕνα κανάλι κ' εἶχε παρατημένη τὴ δουλειὰ στὴ μέση. Τὸ μονοπάτι, ποὺ γνώριζα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ γάμου τους, μ' ὁδήγησε στὸ σπίτι.

Πίσω ἀπὸ ἕνα φράχτη μούγγριζε μιὰ ἀδύναιη γελάδα καὶ μὲς στὴν αὐλὴ στρίγγλιζε ἕνα γουρούνι. Ἡ πόρτα εἶχε μείνει ἀνοιχτὴ, στὴ μέση τῆς αὐλῆς εἶταν ἕνα ἀδειανὸ κρεββάτι καὶ πάνω στὸ φράχτη ἁπλωμένα τὰ στρώματα τῆς πεθαμένης. Τὰ δοκάρια ἐξείχανε ἀκόμα στὶς γωνιὲς τοῦ σπιτιοῦ, ὅπως κι' ἄλλοτε. Στὸ παράθυρο, ποὺ τὰ τζάμια του εἶτανε θαμπὰ καὶ βρώμικα, στέκονταν μιὰ μαραμένη μπαλσαμινιὰ μέσα σ' ἕνα μικρὸ καλάθι ἀπὸ κλωνάρια σημύδας.

Κι' ὅμως ὁ ἄντρας ἰᾶχε καταφέρει νὰ καλλιεργήσῃ ἕνα κομμάτι τοῦ ἀγριότοπου κείνου. Ἕνα ἕτοιμο χωράφι ἀπὸ κάμποσα στρέμματα κι' ἀκόμα ἕνα σχεδὸν ἄλλο τόσο ἀποξηραμένο κομμάτι γῆς δείχνανε μιὰν ἀρκετὰ μεγάλη ἔχτιση γιὰ καλλιέργεια μέσα στὸ δάσος. Τὸ δάσος μὲ τὶς σημύδες ἔχει ξερριζωθῆ καὶ τὸ σκληθροφυτεμένο μέρος εἶχε γίνει χωράφι. Πιὸ πίσω ὅμως ὑψώνονταν τὸ σκοτεινὸ ἐλατόδασο σὰν τεῖχος—ἐκεῖ βρέθηκε στὴν ἀνάγκη νὰ σταματήσῃ. Καθόμουν ἀρκετὴν ὥρα μπρὸς στὴν αὐλὴ τῆς ἐρημικῆς ἀγροικίας. Ὁ ἀγέρας σφύριζε δυνατὰ πέρα ἀπ' τὸ δάσος καὶ μπαίνοντας μὲς στὸ στόμιο τῆς κάννας τοῦ τουφεκιοῦ μου ἔβγαζε δίπλα σι' αὐτί μου ἕνα θλιβερὸ καὶ παραπονεμένο τόνο.

★

Τὸ πρῶτο μέλος γιὰ τὴν ἐγκατάσταση ξεπλήρωσε τὸν προορισμό του, γιατί ὁ ἄντρας ἐκεῖ πέρα δὲν εἶνε πιὰ σὲ θέση νὰ ἐξακολουθήσῃ. Καὶ ἡ δύναμή του συντρίφτηκε. Ἡ φωτιὰ στὰ μάτια του ἔσβησε καὶ ἡ αὐτοπεποίθηση ποὺ εἶχε τὴν ἐποχὴ τοῦ γάμου του τὸν ἐγκατάλειψε.

Ὕστερα ἀπ' αὐτὸν θὰ πάρῃ πιθανὸν ἕνας ἄλλος τὴ θέση του. Ἴσως ἔχει πιότερη τύχη. Ἡ ἀρχὴ θὰ τοῦ εἶνε εὐκολώτερη, ἐπειδὴ τὸ ἄγριο δάσος δὲ θὰ στέκεται πιὰ ἄγγιχτο μπροστά του. Θὰ καθίσῃ σ' ἕνα χτισμένο κι' ὅλας σπίτι καὶ θὰ σπείρῃ στὴ γῆ, ποὺ ἕνας ἄλλος ὄργωσε πρῶτα γι' αὐτόν. Ἀπὸ τὴν ἐγκατάσταση αὐτὴ θὰ γίνῃ ἕνα πλούσιο τσιφλίκι, κι' ἴσως ἀργότερα, ὅσο περνοῦνε τὰ χρόνια, νὰ ὑψωθῆ ἐκεῖ πέρα ἕνα χωριό.

Κεινοὺς, ποὺ τὸ κεφάλαιό τους—τὰ νιάτα, τὸ μόνο ποὺ κατείχανε—πρωτοβάφτηκε σ' αὐτὴ τὴ γῆ, δὲν τοὺς συλλογιέται κανείς. Εἶταν ἀλήθεια ἕνας φτωχὸς δοῦλος καὶ μιὰ δούλα.

Κι' ὅμως μὲ τέτοια ἴσα τσι κερδάματα καλλιεργηθήκανε οἱ ἀγριότοποι τῆς Φιλαντίας καὶ γίνανε χωράφια.

Ἂν μέναν κ' οἱ δύο στὸ παπαδικὸ, ὁ ἕνας ἁμαξᾶς κ' ἡ ἄλλη δούλα, ἴσως ἡ ζωή τους νὰ ποτίζονταν μὲ λιγώτερες πίκρες, μὰ ὁ ἀγριότοπος θἄμενε ἀκαλλιέργητος καὶ δὲ θὰ γίνονταν ἡ ἀρχὴ, βάση γιὰ τὴν ἀνάπτυξη.

Ὅταν ἀνθίζει ἡ βρίζα κι' ὅταν τὸ σιτάρι στὰ χωράφια μας βγάζει στάχια, ἂς θυμόμαστε τὰ πρῶτα θύματα ποὺ προσφερθήκανε ἐκεῖ πέρα.

Μνημεῖα δὲν μποροῦμε νὰ στήσουμε πάνω στοὺς τάφους τους γιατί χρειάζουνται πολλὲς χιλιάδες κ' ἔπειτα γιατί δὲν ξέρουμε τὰ ὀνόματά τους.

(*Μετάφρ.* **Δ. Κουκούλα**).

ΣΗΜ. Ὁ Γιονάνης Ἄγο, σύγχρονος φιλλαντέζος λογογράφος, λογαριάζεται σήμερα ὡς ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ διαλεχτοὺς ἀντιπροσώπους τῆς σκαντιναυϊκῆς φιλολογίας.

ΟΙ ΩΡΕΣ

Ἀνάλγητες, ἀδάκρυτες στὴν πλήξη
τῶν αἰώνων,
μοιρολογήτρες κάποιων πόνων,
ἀργοδιαβαίνουν οἱ ὧρες
μαυροφόρες!

Κατωμαλοῦσες σιγοψέλνουν κάποιες
λιτανεῖες.
Μὲς στῶν ἀνέμων τὶς μανίες
ἀκολουθοῦν τώρα οἱ ὧρες
νικηφόρες!

Ἀστένακτες κι ἀνίδες στὸν πόνο
στὸν καημό,
μὲ νεκρικὸ στὰ χείλη σαρκασμό
διαβαίνουν πάλ' οἱ ὧρες
λαμπαδοφόρες!

Κι' ἄθυμες πηγαίνουνε σὰν σ' ὄνειρο
χαμένες.
Ἀπὸ τὴν πλήξη κυρτωμένες
μισεύουνε γιὰ πάντα οἱ ὧρες
σ' ἄγνωστες χῶρες.

ΜΗΤΣΟΣ ΜΥΡΑΤ

ΑΝΟΙΞΗ

Τώρα π' ἀνθίζει ἡ ἄνοιξη καὶ πρὸς τὸ φῶς τὰ χέρια
δίνει ἡ ζωὴ ἡ κρυμένη,
Κάποιος ἀστέρευτος καημὸς κάπου βαθειὰ θαμμένος,
σαλεύει κι' ἀνασαίνει.

Κι' ὅπως σταφῦλι ὥριμο ποὺ ξέμεινε στὸ κλῆμα
καὶ στάει μέλι ὁ χυμός του,
Δίνει ἀπ' τὴ γλύκα του ὁ καημὸς παλιὸς καὶ μεστωμένος
σ' ὅ,τι κι' ἂν γγίξῃ ὁ ἀχνός του.

ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΜΑΛΑΜΟΥ